

Mgr Agnieszka Parol

**„AGENCJE ZDECENTRALIZOWANE W PRZESTRZENI WOLNOŚCI,
BEZPIECZEŃSTWA I SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ”**

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest analiza prawno-dogmatyczna funkcjonowania agencji zdecentralizowanych w Przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Unii Europejskiej (PWBiS). Zagadnienie agencji zdecentralizowanych stanowi jeden z aspektów prawa instytucjonalnego Unii Europejskiej. Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, traktowana jako jedna z polityk Unii Europejskiej, wpisuje się w problematykę prawa materialnego.

W rozprawie wyróżniono katalog zamknięty agencji obejmujący osiem podmiotów:

1. Cepol (Europejskie Kolegium Policyjne),
2. EASO (Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu),
3. eu-LISA (Europejską Agencję ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości),
4. EMCDDA (Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii),
5. Europol (Europejski Urząd Policji),
6. Eurojust (Zespół ds. Współpracy Sądowej w Unii Europejskiej),
7. FRA (Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej),
8. Frontex (Europejską Agencję Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich).

Wybór tematu dysertacji nie był przypadkowy i został podyktowany czterema głównymi powodami. Po pierwsze, podjęty temat nie został jak dotąd objęty pogłębioną analizą prawną. Po drugie, podjęte zagadnienia podlegały w przeciągu ostatnich kilkunastu lat dynamicznemu rozwojowi. Po trzecie, rozprawa obejmuje analizę agencji zdecentralizowanych, które budzą obecnie zainteresowanie w dyskursie naukowym. Po czwarte, nie bez znaczenia jest aktualna sytuacja geopolityczna, w tym arabska wiosna z przełomu lat 2010-2011 oraz działania Państwa Islamskiego. Powodują one wzrost aktywności migracyjnej wpływając na pozycję i mandat agencji zdecentralizowanych

Przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Obecny etap wymaga ponownej i pogłębionej analizy prawnej, w ramach której można przedstawić wnioski *de lege lata* jak i *de lege ferenda*.

Układ pracy wynika z przedmiotu badań i założonego celu badawczego. Rozprawa, poza typowymi elementami takimi jak wstęp, zakończenie i stosowne wykazy, składa się z pięciu rozdziałów. Każdy z rozdziałów ma spójną, trójszczeblową strukturę. Składa się z uwag ogólnych, paragrafów merytorycznych i syntetycznych uwag końcowych. Pierwszy rozdział wprowadza w genezę i ewolucję PWBIS jako polityki UE ze szczególnym wskazaniem na ewolucję podejścia do agencji unijnych jako wyspecjalizowanych organów wykonawczych w Przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Rozdział drugi definiuje PWBIS oraz wyznacza jej zasięg terytorialny i podmiotowy. Rozdział trzeci obejmuje problematykę agencji zdecentralizowanych jako organów wchodzących w skład struktury instytucjonalnej Unii Europejskiej. Dwa kolejne rozdziały dotyczą zagadnienia funkcjonowania samych agencji zdecentralizowanych PWBIS. W rozdziale czwartym dokonano klasyfikacji agencji zdecentralizowanych w oparciu o kryterium właściwości przedmiotowej. Ostatecznie wyróżniono agencje właściwe dla poszczególnych polityk i obszarów współpracy. Celem takiego podziału jest wykazanie korelacji pomiędzy zakresem przedmiotowym PWBIS, a właściwością agencji zdecentralizowanych. W rozdziale piątym została przeprowadzona analiza prawna wybranych, kluczowych dla agencji zdecentralizowanych obszarów ich działania.

Podstawę materiału badawczego stanowią wiążące i uchylone akty prawne, które swym zakresem regulują (regulowały) tematykę podjętą w prezentowanej rozprawie. W szczególności badania objęły prawo pierwotne i prawo wtórne Unii Europejskiej, umowy międzynarodowe oraz prawo krajowe. Materia ta poszerzona została o analizę licznych aktów *soft law*, które pomimo braku mocy prawnie wiążącej, istotnie wpłynęły na poruszone w rozprawie zagadnienia. W szczególności wykorzystano: programy działań, białe księgi, projekty aktów prawnych, „wspólne podejście”, komunikaty Komisji. Wymienione materiały uzupełniają orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Ponadto praca jest oparta o polsko- i anglojęzyczne pozycje literatury przedmiotu. Wykorzystaną bibliografię można podzielić na dwie zasadnicze grupy: pozycje dotyczące PWBIS oraz pozycje dotyczące agencji zdecentralizowanych.

Celem rozprawy jest dokonanie analizy prawno-dogmatycznej funkcjonowania agencji zdecentralizowanych w instytucjonalnej strukturze wykonawczej Przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Unii Europejskiej. Badanie odpowiada na

pytanie, czy w ramach PWBIS funkcjonuje wyodrębniona kategoria agencji zdecentralizowanych, a jeśli tak to jaką pozycję zajmuje. Dla zrealizowania celu rozprawy wykorzystane zostały trzy metody badawcze. Podstawową metodą jest metoda formalno-dogmatyczna, którą uzupełnia metoda historyczno-opisowa i prawnoporównawcza.

Podjęta w rozprawie praca badawcza pozwoliła na sformułowanie tezy rozprawy o następującej treści: agencje zdecentralizowane są głównymi organami wykonawczymi w strukturze instytucjonalnej Przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

Obok tezy głównej wyodrębniono tezy uzupełniające. Po pierwsze, agencje zdecentralizowane przyspieszyły zacieśnienie współpracy na gruncie traktatowym, a objęcie PWBIS jednolitym reżimem prawnym spowodowało włączenie wszystkich agencji właściwych przedmiotowo dla PWBIS w ramy organizacyjno-prawne agencji zdecentralizowanych. Po drugie, wykorzystanie formuły prawnej agencji zdecentralizowanych ma podstawowe znaczenie dla realizacji i rozwoju PWBIS jako kompetencji dzielonej Unii Europejskiej. Po trzecie, agencje zdecentralizowane stanowią wyodrębnioną w strukturze instytucjonalnej Unii Europejskiej kategorię podmiotów, którym delegowano kluczowe dla realizacji PWBIS zadania.

Rozprawa przedstawia stan prawny na dzień 31 grudnia 2015 r.